Er til rétt aðferð til að forgangsraða vegaframkvæmdum?

Eiríkur Bjarnason, verkfræðingur

Samtök verslunar og þjónustu 16.06.2009

Forgangsröðun vegaframkvæmda

Efnistök:

- Uppbygging vegakerfisins í sögulegu ljósi
- Forgangsröðun framkvæmda í gegnum tíðina
- Áhrifavaldar um framgang framkvæmda
- Framgangur samgönguáætlunar
- Ný framsetning samgönguáætlunar

Forgangsröðun vegaframkvæmda

Forgangsröðun hefur tilhneigingu til að vera barn síns tíma!

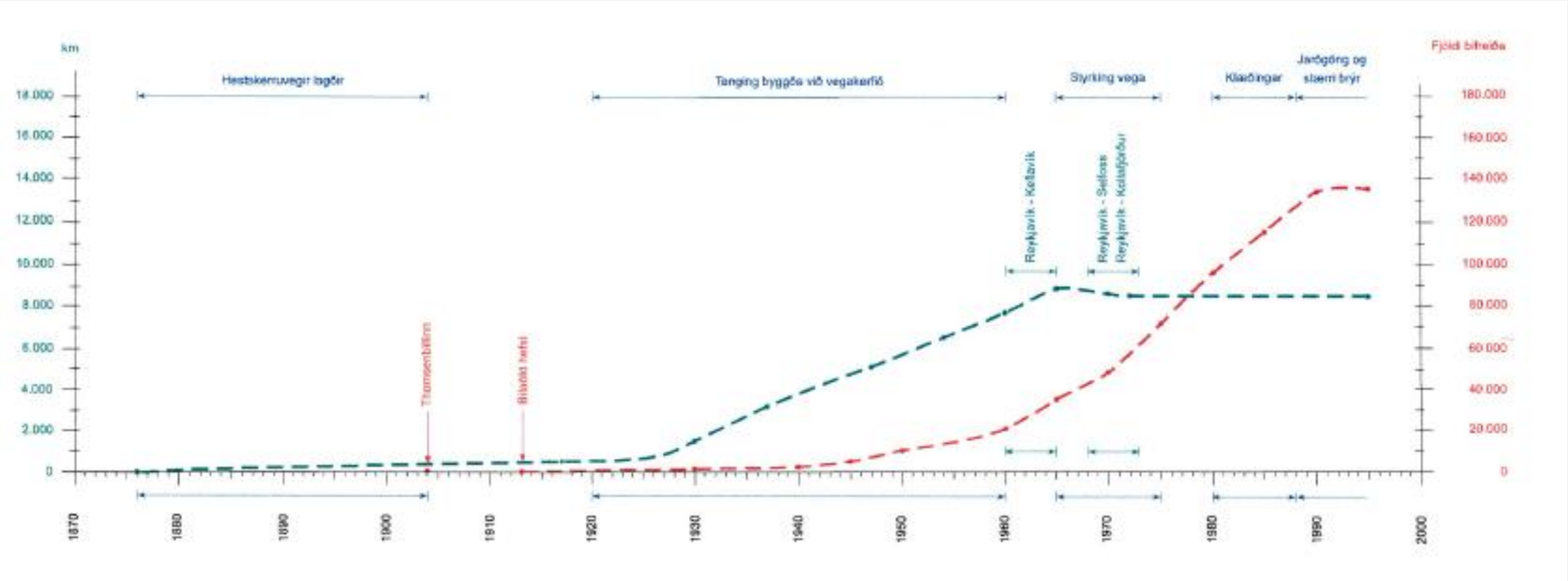

Forgangsröðun vegaframkvæmda

- Mismunandi tímaskeið í uppbyggingu vegakerfisins:
  - Hestakerruvegir 1875 – 1900+
  - Tenging byggðanna 1920 – 1960
    - Ísafjörður tengist 1959 með opnun Dynjandisheiðar
    - Dynjandisheiði og Hrafnseyrarheiði eru lokaðar vegna snjóa frá nóvember til apríl ár hvert enn þann dag í dag
      - Vestfjarðaáætlun (norsk skýrsla 1962 - 63):
        - » Eingöngu ein leið til Ísafjarðar og Patreksfjarðar með tilheyrandi mannvirkjum eins og jarðgöngum. Alls ekki gera veg í Ísafjarðardjúpi
        - » Upp úr 1970 var hafist handa við gerð Djúpvegar
        - » Sennilega ákvörðun eins manns

Forgangsröðun vegaframkvæmda

- Styrking vega, burðarþol 1965 – 1975
- Bundin slitlög
  - Keflavíkurvegur 1960 – 1965
  - Suðurlands- og Vesturlandsvegur 1968 – 1973
  - Klæðingar á vegi landsins 1980 –
- Jarðgöng og stærri brýr
  - Brýr á Skeiðarársandi 1974
  - Borgarfjarðarbrú 1980
  - Ólafsfjarðargöng 1991

Forgangsröðun vegaframkvæmda

- Markmið og forgangur í gegnum tíðina
  - Tenging byggðanna í fyrstu, helstu stórfljót brúuð
  - Um 1980: Ákveðið að gera úttekt á öllum helstu stofn- og tengivegum og gefa þeim einkunn eftir:

• Vegbreidd	2	(Hámarkseinkunn)
• Burðarþoli	9	
• Aðstæðum m.t.t. snjóa	6	
• Planlegu	3	
• Hæðarlegu	3	
• Afvötnun	2	
• Brúm	2	
• Slysum	5	
Samtals	32	

Forgangsröðun vegaframkvæmda

- Markmið og forgangur í gegnum tíðina frh.
  - Vegnir saman eftirfarandi þættir:
    - Ástandsmat vægi 1/3
    - Kostnaður við endurbyggingu vægi 1/3
    - Arðsemi framkvæmdarinnar vægi 1/3
  - Framkvæmdum var raðað eftir framangreindu mati, en áður hafði kostnaður við eftirtaldar framkvæmdir verið tekinn út fyrir sviga
    - á höfuðborgarsvæði
    - við jarðgöng
    - við stórbrýr og fjarðaþveranir
    - við brýna tengingu byggða

Forgangsröðun vegaframkvæmda

- Markmið og forgangur í gegnum tíðina frh.
  - Um 1998: Markmiðsáætlun,
    skilgreind framkvæmdamarkmið
    - Bundið slitlag, Hringvegur og þéttbýlisstaðir ≥200 íbúar
    - Tengja saman byggðakjarna með uppbyggðum vegi
    - Bundið slitlag á ferðamannaleiðir með mikla umferð
    - Endurbyggja brýr á helstu flutningaleiðum
    - Breikka vegi, auka flutningsgetu og öryggi
    - Endurbyggja vegi þar sem slitlag hefur verið lagt á án endurbóta
    - Breikka einbreiðar brýr á Hringveginum, mikil umferð

Forgangsröðun vegaframkvæmda

- Markmið og forgangur í gegnum tíðina frh.
  - 2010+ arðsemismat, á hugmyndastigi
    - Félagshagfræðileg greining
    - Þættir sem koma inn í félagshagfræðilega greiningu:

	Verðmat	Huglægt mat
• Kostnaður við mannvirki	X	
• Hrakvirði mannvirkis	X	
• Rekstrar og viðhaldskostnaður mannvirkis	X	
• Ábati og rekstrarkostnaður notenda		
– Tímavirði		
» Umferðartafir	X	
» Stytting leiða	X	
» Breyttur hraði	X	
– Rekstrarkostnaður ökutækja	X	
– Þægindi við akstur		X

Forgangsröðun vegaframkvæmda

– 2010+ arðsemismat frh.

	Verðmat	Huglægt mat
• Skattaáhrif og velferðarkostnaður	X	
• Umhverfi, slys og ytri áhrif		
– Loftmengun NO_x, HC, SO_2, CO	X	
– Loftslagsáhrif CO_2	X	
– Slys	X	
– Hávaði	X	
• Kostnaður vegna lands	X	
• Efnahagsleg svæðisáhrif		X
• Lífsgæði borgarsamfélags		X
• Fórnarkostnaður umhverfis í annarri notkun		
– Gróður		X
– Dýralíf		X
– Landslag		X
– Útivistarsvæði		X

Forgangsröðun vegaframkvæmda

– 2010+ Arðsemismat frh.
  - Vegagerðin raðar verkefnum eftir arðsemi
  - Gagnsætt ferli ákvarðana
  - Stjórnmálamenn eiga síðasta orðið og geta tekið upplýstar ákvarðanir um röðun vegaframkvæmda

– Reynsla frá Noregi:
  - Kostnaðar-/ábatagreining er mikilvægt aðhald en ákvarðanir byggjast ekki eingöngu á K / Á greiningu eða markmiðum
  - Fyrri reynsla stjórnmálamanna
  - Stjórnmálaleg markmið flokks þingmannanna
  - Viðhorf þrýstihópa (kjósenda)

Forgangsröðun vegaframkvæmda

- Áhrifavaldar, skipulagsmál, afleiðingar
  - Sveitarfélögin fara með skipulagsvaldið
  - Skýrsla ríkisendurskoðunar um Vegagerðina:
    - Sveitarfélögin þurfa ekki að taka tillit til kostnaðarsjónarmiða
    - Hvenær sem er mögulegt að taka mál úr farvegi sínum og setja í nýjan, oft með lítilli fyrirhöfn
  - Mikilvægt að landsskipulag nái fram að ganga fyrir megininnviði
    - Vegir
    - Hafnir
    - Flugvellir
    - Orkuver og háspennulínur

Forgangsröðun vegaframkvæmda

- Áhrifavaldar, skipulagsmál, afleiðingar frh
  - Afleiðingar
    - Styttingar vega ná ekki fram að ganga
      - Hrútafjörður 25 ára töf
      - Svínavatnsleið
    - Ekki tekst að auka umferðaröryggi
      - Borgarnes
      - Blönduós
      - Álftanesvegur?
    - Framkvæmdir tefjast
    - Verkefni tekin í gíslingu

Forgangsröðun vegaframkvæmda

VEGAGERÐIN

- Framgangur samgönguáætlunar
  - Ríkisendurskoðun:
    - Samgönguáætlun er tæki stjórnvalda til að hrinda stefnu sinni í samgöngumálum í framkvæmd
    - Samgönguáætlun stenst illa og er breytt of mikið og of ört
  - Ferill samgönguáætlunar 2007 – 18 og 2007 – 10
    - Samgönguáætlun 2007 – 2010 var samþykkt á Alþingi í mars 2007
    - Samgönguáætlun 2007 – 2018 náði ekki fram að ganga á Alþingi í mars 2007 þegar samið var um þinglok og hvaða mál næðu fram að ganga

Forgangsröðun vegaframkvæmda

– Ferill samgönguáætlunar 2007 – 18 og 2007 – 10

- Ný ríkisstjórn ákvað sumarið 2007 að auka verulega við vegafé vegna mikils niðurskurðar í þorskkvóta. Viðauki fyrir samgönguáætlun 2008 – 2010 var samþykktur á Alþingi í maí 2008.
- Vorið 2008 var hafinn undirbúningur að samgönguáætlun 2009 – 2012. Um haustið varð hrun efnahagskerfisins á Íslandi og allar forsendur fyrri áætlana brustu. Gerð var ný samgönguáætlun eingöngu fyrir árið 2009, sem ekki var lögð fyrir Alþingi. Byggðist hún á fjárlögum 2009 og viðaukaáætluninni fyrir 2009 en með niðurskurði framkvæmda.

Forgangsröðun vegaframkvæmda

- Ferill samgönguáætlunar 2007 – 18 og 2007 – 10
  - Hugsanlegt er að framlög til vegamála eins og þau voru ákveðin á fjárlögum fyrir árið 2009 verði skorin niður eftir kosningar sem fóru fram í apríl 2009
  - Ekki liggja fyrir forsendur áætlanagerðar næstu ára og liggur því að miklu leyti niðri vinna við gerð samgönguáætlunar um þessar mundir.

Forgangsröðun vegaframkvæmda

VEGAGERÐIN

- Ný framsetning vegáætlunar
  - Skýrari framsetning, meiri upplýsingar, rökstuðningur
    - Skýr lýsing á framkvæmd
    - Tengsl við meginmarkmið samgönguáætlunar
    - Upplýsingar um arðsemi
    - Skýringarmyndir og texti

Forgangsröðun vegaframkvæmda

Suðurkjördæmi														
Vegnr.	Kaflanr.	Vegheiti / Kaflaheiti	Lengd kafla [km]	Veg-tegund	Kostnaður m.kr.	Arð-semi	Nýtt/ framhald	2009	2010	2011	Ö Öryggi	G Greiðfærni	U Umhverfi	B Byggðamál
1		Hringvegur												
	v8-v9	Um Hornafjarðarfljót	17,1	C8	550	28%	N	50	x		Ö	G		B
	c3	Um Hellu			14		F	14			Ö			
	d5-e1	Norðan Selfoss-Hafravatnsvegur	41,3	A22/B15,5		16%	N	1.080	x	x	Ö	G		
30		Hrunamannavegur												
	06-07	Skipholt–Foss	5,2		65			51			Ö	G		
35		Biskupstungnabraut												
	04	Um Brúará		C9	21		F	21						
41		Reykjanesbraut												
	15-18	Krýsuvíkurvegur–Víknavegur		A34	948			948			Ö	G		
	18	Hringtorg við Fitjar		Gatnamót	100	17%		100			Ö	G		
	20	Hringtorg og undirgöng við Grænás		Gatnamót	150	15%		150			Ö	G		
45		Garðskagavegur												
	05	Um Ósabotna			100			100			Ö	G		B
52		Uxahryggjavegur												
	12	Sunnan Kaldadalsvegar			25			25						B
253		Bakkavegur												
	04	Flugvöllur–ferjuhöfn	2,0		49		F	41				G		B
254		Landeyjahafnarvegur (Bakkafjöruvegur)												
	01	Hringvegur–Landeyjahöfn	11,2	C8	700		F	170			Ö	G		B
262		Vallarvegur												
	01	Fljótshlíðarvegur–Markarskarð			46			24						
264		Rangárvallavegur												
	01	Hringvegur–Keldur			170			118						
282		Ásmundarstaðavegur												
	01	Hringvegur–Ásmundarstaðir			59	5%		59						
354		Sólheimavegur												
	01	Stærribæjarvegur–Sólheimar		C7	30	10%		30						
359		Bræðratunguvegur												
	01	Um Hvítá	7,4		1.650	9%	N	700	x		Ö	G		B
365		Lyngdalsheiðarvegur												
	01	Laugarvatnsvegur–Þingvallav.	15,0	C8	900		F	115	x		Ö	G		B
424		Keflavíkurvegur												
	01	Reykjanesbraut–Njarðarbraut	1,0		177			146			Ö	G		
425		Nesvegur												
	02	Reykjanesviti–Staður			100			100						
427		Suðurstrandarvegur												
	12-13	Herdísarvík–Þorlákshöfn	33,0		1.300	11%	F	400	x	x	Ö	G		B
				Samtals Suðurkjördæmi				4.442						

Forgangsröðun vegaframkvæmda

Suðurstrandarvegur
Hafin verður vinna við gerð 5 km kafla Suðurstrandarvegar vestan Þorlákshafnar. Vegurinn verður af gerðinni B2 (10m) og lagður bundnu slitlagi. Framkvæmdin er fyrsti áfangi gerðar vegar milli Þorlákshafnar og Grindavíkur. Fjárveiting er 300 m.kr. en áætlaður heildarkostnaður við allan veginn er 1.800 m.kr. Helstu ástæður fyrir framkvæmdinni eru byggðalegs eðlis (**B**) og greiðari samgöngur (**G**), en gerð vegarins mun ennfremur létta umferð af Suðurlandsvegi og getur þannig frestað breikkun hans um 15 ár.